

Фурманкевич Н.М.

*кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

ДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ

Нині у ЗМІ все гостріше постає питання боротьби із проявами гендерної дискримінації, що зустрічаються у політичній, соціально-економічній чи культурній сферах. Саме поняття гендерної дискримінації трактується як порушення прав та свобод людини за ознакою її статі у будь-якій сфері життєдіяльності цієї людини. Найчастіше ми звикли чути про статеvu дискримінацію в контексті порушення прав жінок на ринку праці. В ширшому значенні – це надання жінкам менших можливостей при влаштуванні на роботу, а у вузькому – створення представницям слабкої статі різноманітних перешкод для просування по «жар'єрній драбині». Не останню роль у формуванні такого «дискримінаційно-орієнтованого» мислення відіграє система стереотипів, що склались у суспільстві під впливом найрізноманітніших факторів. Одним із чинників, що формує такий світогляд людини можна назвати мас-медіа, зокрема рекламу у всіх її видах та формах.

На думку деяких учених (Г. В. Жиркова, Є. П. Прохорова, О. В. Соколова), в оцінці ролі ЗМК сьогодні вже недостатньо послуговуватися такими поняттями, як «дієвість» чи «ефективність». Комплексне розуміння місця ЗМК у сучасному соціумі вони пов'язують з таким поняттям, як медійна картина світу.

М. Хайдеггер одним із перших дослідників, хто порушив проблему картини світу як самостійної галузі пізнання. Опікуючись питанням, що являє собою картина світу, він зазначав, що це «позначення суцього у цілому», так би мовити «полотно суцього у цілому». «Там, де світ стає картиною, – писав М. Хайдеггер, – там до нього підходять як до того, на що людина націлена і що вона хоче піднести собі, мати перед собою і тим самим представити перед собою» [20]. Створення такої картини потребує компетентності та цілеспрямованості пізнавальних зусиль. Визначена М. Хайдеггером позиція людини щодо навколишньої дійсності перегукується із ліппманівським баченням стереотипів як «картинок у голові». Вони, як складові картини світу, відбивають, перш за все, результат соціалізації людини, а по-друге, певну спрямованість його пізнавальної активності.

Характерно, що М. Хайдеггер розглядає процес перетворення світу на картину світу у зв'язку зі зміною самої людини, в ході якої людина зображає, розуміє, перетворює, а згодом і підкорює світ. Саме завдяки картині світу, вважає Е. Еріксон, «індивід відчуває гордовите почуття, начебто він перебуває у центрі, навколо якого обертається увесь світ» [22, с. 147-148] Екстраполюючи його уявлення на теорію стереотипів, можна також стверджувати, що активне функціонування цих когнітивно-поведінкових матриць, наслідки та ефекти, до

яких воно спричиняється, свідчить про пізнавально-перетворювальну діяльність людини на засадах плюралістичних картин світу.

Акцентуємо увагу ще на деяких закономірностях формування картин світу, пов'язаних із особливостями когніції масової людини. Як довів свого часу М. Вебер, людська уява конструює образ реальності таким чином, що події у ньому пов'язуються не хронологією, а певним смислом, який часто підпорядковує собі логіку розгортання подій [23, с. 117]. У цьому зв'язку поєднання базових переконань і уявлень, що утворюють ментальну карту світу індивіда, також часто мають суперечливий характер. Дж. Холтон наводить зі світової історії безглузді і гротескні приклади таких протиріч: «американська практика рабовласництва XVIII-XIX ст., що уживалась з вірою в те, що «всі люди народжуються рівними»; участь у нацистському геноциді досвідчених лікарів, що уявляли себе «цілителями суспільства» [21]. Зважаючи на це, жодну картину світу, зокрема й медійну, ми не можемо розглядати як «чистий» випадок. Природність існування різноманітних картин світу Н. Бор пояснював за допомогою ідеї спостерігача: «немає антагоністичних протиріч, опису різних спостерігачів доповнюють один одного» [16].

Об'єктивне існування плюралістичних картин світу певною мірою знімає питання про інверсію, спрощення, схематизацію реалій (когнітивні відхилення, властиві стереотипізації), позаяк вони також є відносними. Абсолютною виявляється лише функціональність картини світу, що діє поза межами гносеологічної достовірності й сприяє консолідації людей, підсилює почуття соціальної солідарності, розширює горизонти колективної свідомості. Застосування конструктивістської парадигми уможлиблює і такий специфічний погляд: когнітивні процеси в масовій комунікації спрямовані не на відображення дійсності, а на адаптацію її до існуючої картини світу в свідомості адресата.

Для визначення характеристик інформаційної діяльності у галузі ЗМК термін «картина світу» активно застосовували дослідники І. Рогозіна, Л. Світіч, І. Фомічова та інші. Для позначення такого глобального медіа-ефекту, як формування мас-медіа соціокультурної дійсності він уперше був використаний російською дослідницею В. Мансуровою [14].

Світ заступає медійна картина світу, і саме в цій штучно створеній гіперреальності відбувається процес соціальної взаємодії, приймаються певні рішення, здійснюється життєдіяльність суспільства. Так, консультант центру медіаграмотності в Санта-Моніці Кріс Ворсноп (Chris Worsnop), визначаючи причини, які зобов'язують нас досліджувати медіа, вказує на те, що ЗМК репрезентують світ одразу по декількох напрямках. Це – історія, географія, екологія, література, а також психологія [19, с. 29-30].

Отже, інформаційна або трансформаційна дія медіа по кожному із цих напрямків веде до певних ефектів – умисних та неумисних, позитивних та негативних, глобальних та локальних. Наведена диференціація лише умовно, схематично окреслює межі складного континууму медіа-ефектів, які значною мірою обумовлені суб'єктивними характеристиками комунікантів, можливостями інтерпретативного поля їхньої свідомості, а також нелінійним

розгортанням сенсів, що транслюються по каналах ЗМК. Зокрема, дослідники відзначають «ефект емоційного вигоряння аудиторії», «ефект порядку денного», «ефекти медіатизації тероризму», «ефекти патогенних текстів» тощо. Втім, коректно стверджувати, що ці ефекти є лише вторинними, похідними від ефекту створення «медійної картини світу».

Список використаних джерел:

1. Ажгихина Н. И. Голоса женщин и новый европейский порядок // «ВЫ и МЫ». Диалог российских и американских женщин. The Women's Dialogue. Альманах, 2000. – № 13(29). – С. 10-14.
2. Владимиров В.М. Журналистика, особа, суспільство: проблема розуміння/ Володимир Михайлович Владимиров. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2003. – 272 с.
3. Воронина О. Проблемы эротики и порнографии в СМИ // Женщина и визуальные знаки. Сборник статей под ред. А. Альчук. – М. : Идея – Пресс, 2000. – С. 87-106.
4. Грабовська І. Жінка в українській політиці та її портрет у ЗМІ // Філософсько-антропологічні студії 2001. Спецвипуск. – К. : Стилос, 2001. – С. 210-219.
5. Грошев А.В. Технологии гендера рекламных дискурсивных практик // Женщина в российском обществе. Российский научный журнал. – 2000. – № 1. – С. 31-45. (папка СумГЦ).
6. Грошев И.В. Гендерная невербальная коммуникация в рекламе // СОЦИС. – 1999. – № 4. – С. 71-77.
7. Грошев И.В. Полоролевые стереотипы в рекламе // Психологический журнал. 1998. Т. 19. – № 3. – С. 112-119.
8. Гусева Ю.Е. Дуализм образа мужчины в популярных журналах: брутальный супермен и/или инфантильный муж // Гендерные исследования в гуманитарных науках: современные подходы. Материалы международной научной конференции. Иваново. 15-16 сентября 2000 г. Часть II. Социология, политология, юриспруденция, экономика. Иваново: Издат. центр «Юнона», 2000. – С. 79-83.
9. Женская повестка дня в СМИ: материалы международного круглого стола на факультете журналистики МГУ. М. : «Эслан», 2000. – 88 с.
10. Женщина и визуальные знаки. Сборник статей под ред. А. Альчук. – М. : Идея – Пресс, 2000. – 272 с., илл., обл.
11. Ибраева Г. Гендерное неравенство в СМИ // «ВЫ и МЫ». Диалог российских и американских женщин. The Women's Dialogue. Альманах, 2000. – № 11(27). – С. 30-32.
12. Клецина А. Мужчины на страницах женских изданий // Дайджест теоретических материалов информационного листка «Посиделки» 1996-1998 гг. – Санкт-Петербург, 1998. – С. 57-58.
13. Малес Л. Гендерна сегрегація в процесі соціалізації // Філософсько-антропологічні студії 2001. Спецвипуск. – К. : Стилос, 2001. – С. 109-116.
14. Мансурова В. Д. Журналистская картина мира как становление медиасобытий / В.Д. Мансурова // Вестн. Моск. ун-та. – С. 10. – 2002. – № 6. – С. 99-109.
15. Марушевська О., Шаповал К. Образ жінки в українській пресі // Філософсько-антропологічні студії 2001. Спецвипуск. – К. : Стилос, 2001. – С. 220-225.
16. Масс-медиа (гендерный аспект) // «ВЫ и МЫ». Диалог российских и американских женщин. The Women's Dialogue. Международный женский альманах, 1997. – № 1(13). – С. 31-39.
17. Передерій В.А., Сидоренко Н.М., Старченко Т.В. Жіноча доля на тлі доби: (Літопис жіночого руху у світлі українських видань). – К. : Дослідницький центр історії української преси, 1998. – 120 с.
18. Тоффлер Э. Третья волна/ Элвин Тоффлер. – М. : АСТ., 1999. – 784 с.

19. Федоров А.В. Медиаобразование в России / А. В. Федоров // Alma Mater. Вестник высшей школы. – 2002. – № 7. – С. 29-30.
20. Хайдеггер. М. Время и бытие: Статьи и выступления / Мартин Хайдеггер; [сост., пер. с нем. и комм. В. В. Бибихина]. – М. : Республика, 1993. – 447 с.
21. Холтон Дж. Что такое «антинаука»? / Дж. Холтон // Вопросы философии. – 1992. – № 2. – С. 26-58.
22. Erikson E.H. Toys and reasons: stages in the ritualization of experience. – N.Y., 1977.
23. Weber M. Science and a vocation (1918) // Daedalus. – 1958. – № 1.

Холод А.В.

магістр,

Науковий керівник: Колєчкіна Л.М.

*доктор фізико-математичних наук, професор,
Полтавський університет економіки та торгівлі*

ПОРЯДОК РУХУ ДОКУМЕНТІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИ РУЧНІЙ ТА АВТОМАТИЗОВАНІЙ ОБРОБЦІ ДАНИХ

Важливою складовою організації роботи з документами є налагодження документообігу підприємства, організації, установи, зберігання документів та їх використання в поточній діяльності підприємства.

Рух документів з моменту їхнього одержання або створення до завершення виконання рішень по них, відправлення або здачі в справу утворюють документообіг організації.

Порядок руху документів в організації закріплюється в схемах проходження документів, що розробляються службою документаційного забезпечення і затверджуються керівництвом організації. При функціонуванні системи автоматизованої обробки, інформації в схемі повинні бути включені обчислювальні центри і всі пункти обробки документів за допомогою засобів обчислювальної техніки.

Організація документообігу в умовах застосування засобів автоматизування повинна забезпечувати сумісність ручної й автоматизованої обробки документів.

Питання розгляду руху документів в організації та її раціоналізації висвітленні в працях вчених Ю.І. Палехи, О.В. Матвієнко, В.М. Жуковської, В.А. Блощинської, П.О. Добродумова, А.М. Кузмінського, Ю.Я. Литвина та інших, проте ринкові перетворення вимагають нових науково-обґрунтованих підходів і розробок даного кола проблем.

Метою статті є дослідження руху документів в організації при ручній та автоматизованій обробці.

Організація роботи з документами полягає у створенні умов при обробці документів, що надходять, формуванню інформаційно-пошукових систем з документами і контролю за їх виконанням, зберіганням необхідної інформації